

Martin Heidegger

POSLEDNJI BOG

Povsem drugi glede na
bivše, zlasti glede na
krščanskega.

Poslednji

je tisti, ki najdaljšo pred-hodnost ne le potrebuje, ampak je sam to, ne prenehanje, marveč tisti najgloblji začetek, ki se, najdalj segajoč, najtežje razgrne.

Poslednje se zato odteguje vsakršnemu preračunavanju, mora pa prenašati breme kar se da glasnih in zelo pogostih nesporazumov. Kako naj bi sicer razgrinjajoče se sploh ostalo?

Če v njeni skrajnosti že "smrt" tako težko zapopademo, kako naj bi bili tedaj dorasli znamenjem poslednjega boga?

Odklanjanje

Vstopamo v čas-in-prostor odločitve o begu in prihodu bogov. A kako je s tem? Se bo v prihodnje zgodilo prvo ali drugo, mora graditeljsko pričakovanje določati prvo ali drugo? Ali pa bo odločitev razprla čisto drug čas-in-prostor za neko, da, za prvo utemeljeno resnico biti, dogodje?

Kaj če ni odločitveno območje v celoti, beg in prihod bogov, prav konec sam? Ali ne gre ob tem biti, prvič v njeni resnici, zaposti kot dogoditev, v kateri se dogaja tisto, čemur pravimo odklanjanje?

To ni niti beg niti prihod, tudi ne tako beg kot prihod, marveč nekaj izvirnejšega, polnost poročva biti v odklanjanju. V tem je utemeljen izvor

prihodnjega stila, tj. zadrževanja v resnici biti.

Odklanjanje je najvišja plemenitost darovanja in začrtovanja samozakritja, katerega odstrtost tvori izvorno bistvo resnice biti. Edino tako postane bit potujenost sama, tišina mimohoda poslednjega boga.

Tu-bit pa je dogodena po biti kot utemeljitev čuvanja te tišine. Beg in prihod bogov se zdaj skupno pomikata v bivše in se tako odtegujeta preteklemu.

Prihodnje, resnica biti kot odklanjanje, ima v sebi poroštvo veličine, ne prazne in neizmerne večnosti, temveč najkrajše poti.

Toda k tej resnici biti, odklanjanju, spada zastiranje nebivajočega kot takega, razvezanost in zapostavljanje biti. Zapuščeno biti je šele zdaj tisto, kar ostaja. Vendar pa razvezanost ni prazna samovolja in nered, narobe: Zdaj je vse vpeto v načrtovano vodljivost in natančnost trdnega poteka ter obvladovanja "brez ostanka". Sama manipulabilnost zaščiti nebivajočno z videzom bivajočega, tako izsiljeno neogibno opustošenje človeka pa izravna "doživljanje".

Bolj kot kdajkoli mora vse to postati nujno, kot protibitnostno, kajti potujitveno potrebuje to vodljivost in razklanosti biti ne sme zasuti kak izmišljeni videz poravnave, "sreče" in lažne dovršitve; kajti prav to bi poslednji bog najbolj sovražil.

Toda ali poslednji bog ne pomeni ponižanja boga, bogokletja kot takega? Kaj pa če se mora poslednji bog tako imenovati prav zaradi tega, ker bo navsezadnje privedel do odločitve o bogovih, med njimi, s čimer bi dvignil bistvo božje edinstvenosti na najvišjo raven?

Četu, ob poslednjem bogu mislimo računsko in jemljemo "poslednje" le kot prenehanje in konec, namesto kot skrajno in najkrajšo odločitev o

najvišjem, potem o njem seveda ni možna nikakršna vednost. A kako je v mišljenju božjega sploh moč računati, namesto da bi skušali osmisliti nevarnost potujitvenega in nepreračunljivega?

*

Obrat v dogodju

Dogodje ima svoje najnotrajnejše dogajanje in svoj največji doseg v obratu. V dogodju bistvujoči obrat je skriti temelj vseh drugih, sledečih, v svojem izviru temnih, nevrtašljivo ostajajočih krogov in okrožij, obratov, ki jih radi jemljemo kot tisto na sebi "poslednje" (prim. n. pr. z obratom znotraj sklopa vodilnega vprašanja; s krogom v raz-umevanju).

Kaj je ta izvorni obrat v dogodju? Edinole vpad biti kot dogoditve tu-ja vodi tu-bit do nje same in tako do dovršitve (skritja) trdno utemeljene resnice v bivajočem, ki nahaja svoje mesto v jasnečem se zakritju tu-ja.

In v obratu: Edinole utemeljitev tu-biti, priprava pripravljenosti na pritegujoče odtegotvanje v resnico biti, prinese tisto, kar pri-pada k znamenju vpadne dogoditve.

Če si tu-bit kot odprta sredica resnice šele z dogodjem pridobi utemeljujoče sestvo in postane sebnost, mora tudi tubit, kot zakrita možnost utemeljujoče bitnosti biti, pripadati k dogodju.

* Tu obravnavamo dogodje glede na človeka, ki je po njem določen kot tubit.

In v obratu: Dogodje mora rabiti tubit, jo kot zanj potrebno priklicati in jo tako privedi pred mimohod poslednjega boga.

Obrat biva med klicem (pripadajočemu) in slišanjem (poklicanega). Obrat je vrnitev. Klic po v-skoku v dogoditev je velika tišina najzakritejšega samospoznanja.

Tu ima svoj izvir vsakršna govorica tu-bitu in je zato v bistvu molk (prim. zadržanost, dogodje, resnico in govorico).

Dogodje "je" tako, kot vračanje prek zaobrnitve in bega bivših bogov, najvišja oblast. Skrajnostni bog potrebuje bit.

Klic po je vpad in izostanek v skrivnosti dogoditve.

V obratu se dogajajo znamenja poslednjega boga kot vpad in izostanek prihoda in bega bogov ter njihovih krajev vladanja.

V teh znamenjih / Winken : namigih / se naznanja zakon poslednjega boga, zakon velike osamitve v tu-bitu, osamljenosti žrtve, edinstvenosti izbire najkrajše in najstrmejše poti.

V bistvu naznanjanja tiči skrivnost enotnosti najnotrajnejšega bližanja v skrajni oddaljenosti, odmera časa-in-prostora igre biti. To skrajnostno bitja biti terja najnotrajnejšo nujo v zapuščenosti od biti.

Ta nuja mora sopripadati h klicu znamenja. To, kar zazveni v takšni pripadnosti in se razprostre, šele lahko sporu zemlje in sveta, resnici tu-ja, pripravi mesto trenutka odločitve in s tem razpornosti in tako zakritja v bivajočem.

Če pa se bo ta klic skrajnega znamenja, najskritejša dogoditev, še kdaj zgodila odprto ali pa bo nuja onemela in bo vsakršna oblast izostala in če bo, ko se bo klic zgodil, tudi zaznan, če se bo zgodil skok v tu-bit in bo

s tem obrat iz njene resnice še postal zgodovina, v tem se odloča prihodnost človeka. Šestoletja lahko s svojo operativnostjo ropa in pustoši planet, orjaškost tega pogona se lahko "razvije" do nepredstavljenosti in privzame obliko navidezne strogosti, pravilne urejenosti pustote, a veličina biti bo, ker se ne bo več odločalo o resnici in neresnici ter njenem bistvu, zatrta. Preračunavali se bosta še samo uspešnost in neuspešnost preračunanega operiranja. To računanje se razteza v primernostno "večnost", ki ni nikakršna večnost več, temveč le neskončno in-takona prej pustotno tekočega.

Tam, kjer nočejo resnice biti, kjer ni volje po vedenju in skušnji, vpraševanju, je trenutku kot poblisku biti iz obstoja enostavnega in nikoli izračunljivega dogdja odtegnjen vsakršen prostor-in-čas.

Ali pa: trenutek pripada še samo najbolj samotnim samotnostim, ki pa jim je odvzeto utemeljujoče razumevanje zasnove zgodovine.

Toda ti trenutki, in edinole ti, so lahko pripravnosti, v katerih se razvija in usklajuje obrat dogodja k resnici.

A le čista drža v neprekosljivo enostavnem in bistvenem je zrela za pripravo takšne pripravljenosti, nikoli pa to ne bo tekočnost nenehno prehitevajoče se operativnosti.

Poslednji bog

Svoje bitje ima v znamenju, v vpadu in izostanku bodisi prihoda bodisi bega bivših bogov in v njihovi skriti premeni. Poslednji bog ni dogodje samo, pač pa ga potrebuje kot tisto, ki mu pripada tu-utemeljevalec.

To znamenje kot dogodje postavlja bivajoče v skrajno zapuščenost (od) biti, obenem pa preseva resnico biti kot njeno najnotrajnejše svetljenje.

V območju znamenja se v najbolj preprostem sporu na novo srečata zemlja in svet: najčistejša sklenjenost in najvišje razsvetljenje, najmilejša primaknitev in najstrašnejša odmaknitev. In to zmerom znova le zgodovinsko glede na stopnje in območja zakritja resnice v bivajočem, s čimer bo to edinole postalo bivajočnejše znotraj vsega tega brezmejnega, toda premaknjenega zginjanja v nebivajočno.

V takšnem bitju znamenja bit sama dozoreva. Zrelost je pripravljenost postati sad in darilo. V tem biva tisto Poslednje, tisti bistveni, iz začetka terjani, ne naknadni konec. Tu se odstira najnotranjše končnost biti: v znamenju poslednjega boga.

V zrelosti, v zmožnosti sadu in veličini darovanja je obenem najskritejše bistvo ne-ja, kot še-ne in kot ne-več.

Od tu lahko zaslutimo notranjo bivanjskost ničevnega v biti. Toda bitju biti primerno, v igri vpada in izostanka, ima sam ne različne like svoje resnice in temu ustrezno tudi nič. Če računamo (glej pripombe v mojem primerku knjižice Kaj je metafizika?) z njim le "logično" kot z zanikanjem bivajočega v smislu navzočega in ga pojasnjujemo le vnanje dobesedno, drugače rečeno, če vprašanja sploh ne sežejev območje vprašanja po biti, tedaj so vsa oporekanja vprašanju po niču golo govoričenje, ki mu je odvzeta vsakršna možnost, da bi sploh kdaj prodrlo v odločilno območje vprašanja po bistvenostni končnosti biti.

A k temu območju lahko pristopimo le s pomočjo priprave v dolgem slutenju poslednjega boga. In prihodnji poslednjega boga bodo pripravljene le in šele po tistih, ki najdevajo, merijo in gradijo vzratno pot iz izkušene pozabe biti, (Te vzratne napotitve pa so tudi nekaj povsem drugega od le "reakcijskega", katerega "akcijskost" se zateka le k slepemu priklapljanju na kratkovidno doslejšnje. Nikoli se jim ne razodene bivše v njegovem preseganju v prihodnje in nikoli prihodnje v njegovem klicu po bivšem.)

Poslednji bog ima svojo najbolj edinstveno edinstvenost in je zunaj tistih preračunavanj, ki jih določajo nazivi "mono-teizem", "pan-teizem" in "a-teizem". "Monoteizem" in vse druge vrste "teizma" obstajajo šele od judovsko-krščanske "apologetike", katere miselna predpostavka je "metafizika". S smrtjo tega boga odpadejo vsi teizmi. Mnoštvo bogov ni podvrženonikakršnemu številu, temveč notranjemu bogastvu temeljnosti in breztemeljnosti na kraju trenutka zasvetenja in zakritja znamenj poslednjega boga.

Poslednji bog ni konec, marveč drug začetek neizmerne možnosti naše zgodovine. Zavoljo njega se doslejšnja zgodovina ne sme končati, marveč mora biti privedena do svojega konca. Razsvetlitev njenih bistvenih izhodišč moramo vstaviti v prehod in pripravo.

Priprava pojavitve poslednjega boga je skrajnostno tveganje resnice biti, s pomočjo katere se človeku edinole lahko posreči vzpostavitev bivajočega.

Velika bližina poslednjega boga se dogaja tedaj, ko se dogodje kot trepetajoče stopnjujoča se samoodpoved odkloni. To je nekaj povsem drugega kot gola odsotnost. Odklonitev kot dogodju pripadajočo lahko skusimo le iz izvornega bistva biti, kakršno se svetli v mišljenju drug(ačn)ega začetka.

Odklonitev kot bližina neod-vrnljivega napravlja tu-bit za preseženo, kar pomeni: ni vržena na tla, temveč povzdignjena v utemeljitev njene svobode.

A kdo more vedeti in odločiti, ali človek zmore obvladati oboje, prestati zven dogodja kot odklonitve in dovršiti prehod do utemeljitve svobode bivajočega kot takega, do obnove sveta z rešitvijo zemlje? In tako tisti, ki se trudijo s takšno zgodovino in njeno utemeljitvijo, ostajajo pač med seboj vselej ločeni, vrhovi najbolj ločenih gora.

Skrajna daljava poslednjega boga v odklonitvi je edinstvenostna bližina, odnos, ki ga ne more znakaziti in odstraniti nobena "dialektika".

Bližina pa v zvenu biti zveni iz skustva nuje zapuščenosti (od) biti. To skustvo pa je prvi sunek prodora v tu-bit. Kajti le tedaj, ko človek pride iz te nuje, razsvetli nujnost in šele z njo tudi svobodo pripadnosti k radosti biti.

Le tisti, ki misli prekratko, ki torej zares sploh ne misli, ostaja ujet tam, kjer pritiskata odpoved in zanikanje, da bi v tem našel povod za zdvo mljenje. To pa je vselej priča tega, da še nismo premerili polnega obrata biti, da bi v njem našli mero tubiti.

Odklonitev sili tu-bit k njej sami kot temeljitvi mesta prvega mimohoda boga kot sebe odklanjajočega. Šele v tem trenutku lahko izmerimo, koliko bit kot področje dogodja nuje lahko vzpostavi bivajoče, tako da se bo znotraj njegovega obvladovanja odvijalo čaščenje boga.

V tem boju za poslednjega boga, se pravi za utemeljitev resnice biti kot časa-in-prostora tišine njegovega mimohoda (za boga samega se ne moremo bojevati), smo nujno v ob-močju biti kot dogoditve in s tem v skrajnostnem razsežju najostrejšega vrtinca v obratu.

Pripraviti moramo utemeljitev resnice in kaže, kakor da bo s tem že vnaprej določeno čaščenje in s tem očuvanje poslednjega boga. Obenem pa moramo vedeti in se tega držati, da sta skritje resnice v bivajoče in s tem zgodovina očuvanja boga terjatvi njega samega, ravno tako pa tudi način, kako nas kot tu-bitnostno utemeljujoče rabi; ne terja le z nekakšno tablo zapovedi, ampak izvirneje in bistvenejše, tako da terja njegov mimohod ustalitev bivajočega in s tem človeka sredi njega; ustalitev, znotraj katere bivajoče s preprostostjo svojega nazaj doseženega bistva (kot delo, orodje, stvar, dejanje, pogled in beseda) šele stoji ob strani mimohoda, tako da ga s tem ne utiša, marveč ga dopusti v njegovem hodu.

Tu se ne dogaja nikakršno od-reševanje, se pravi, v temelju, poniževanje človeka, marveč gre za postavitev izvornega bistva (tu-bitnostna utemeljitev) v bit samo: pripoznanje pripadnosti človeka v bit po bogu, njemu in njegovi veličini nič odvzemajoče priznanje boga, da potrebuje bit.

Pripadnost k biti in ta potrebnost biti šele odstira bit v njenem sebeskrivanju kot tisto obračajočo sredino, v kateri pripadnost sega čez potrebnost in potrebnost presega pripadnost: bit kot do-godje, ki se dogaja v tem obračajočem presežku samega sebe in je tako izvor spora med bogom in človekom, med mimohodom boga in zgodovino človeka.

Vse bivajoče, pa naj se brez-božnemu in nečloveškemu preračunavanju in pogonu prikazuje še tako vsiljivo in edinstveno ter samo-stojno in prvo-stojno, je le vstavljenost v dogodju, v kateri (vstavljenosti) iščeta ustalitev mesto mimohoda poslednjega boga in človekovo čuvajstvo, da bi bilo pripravljeno za dogodevanje in ne bi oviralo biti, kar je izključujočnostno počelo doslejšnje bivajoče, bivajoče v doslejšnji resnici.

Misel resnice biti se bo posrečila šele tedaj, ko se bo v mimohodu boga razodela človekova pooblaščenost v njegovi nujnosti in se bo tako razkrila do-goditev v presežku obrata med človekovo pripadnostjo in božjo potrebnostjo, da bi se pokazalo njeno sebeskrivanje kot sred(in)stvo, kot sred(in)stvo sebeskrivanja, kar bo izsililo vzdignitev ter tako svobodo do temelja biti kot tu-utemeljitev privedlo do odskoka.

Poslednji bog je začetek najdaljše zgodovine na njeni najkrajši poti. Daljša priprava je potrebna za veliki trenutek njegovega mimohoda. In za njegovo pripravo so ljudstva in države premajhni, se pravi, že preveč odtrgani od vsakršne rasti in izročeni še samo operativnosti.

Le veliki in skriti posamezniki lahko ustvarijo tišino za mimohod boga in med seboj molčeče sozvočje pripravljenih.

Bit se bo kot tisto najbolj edinstveno in najredkejše nasproti ničū umaknila iz masovnosti bivajočega in vsa zgodovina bo tam, kjer se bo vpotegnila v svoje lastno bistvo, služila le tej odtegnitvi biti v njeno polno resnico. Vse javnostno pa bo blodilo in kolovratilo s svojimi vzponi in padci, ob tem pa sebi primerno ne bo ničesar vedelo o tem, kaj se dogaja. Le v prostoru med to masovnostjo in žrtvovanimi se bodo iskali in našli posamezniki in njihove združbe, da bi slutili, kako se jim dogaja nekaj skrivnega, tisti mimohod, kljub vsej razpotegnjenosti vsega "dogajanja" v hitrostnostnem, obenem pa popolnoma zapopadljivem in brez ostanka razkrojljivem. Nič več ne bodo mogoča sprevračanja in zamenjave v tem, kar je prav, kajti resnica biti sama bo v najostrejši izvedbi svoje razklanosti odločila o bistvenih možnostih.

Ta zgodovinski trenutek ne bo nikakršno "idealno stanje", kajti to je vselej v nasprotju z bistvom zgodovine, ta trenutek je dogoditev tistega obrata, v katerem pride resnica biti do biti resnice, ker bog rabi bit in mora človek, kot tu-bit, utemeljiti pripadnost k biti. Tedaj je, v tem trenutku, bit kot najnotrajnejše Vmes enaka ničū, bog prekosi človeka in človek preseže boga, neposredno sama pa vendarle oba le po dogodju, ki je sama resnica biti.

Toda do tega neizračunljivega trenutka bo še dolga in v mnogočem nazadujoča in skrita zgodovina, ki poleg tega ne more biti nekaj tako osprednjega, kot je "cilj". Le vsakčas morajo biti ustvarjalni, prevzeti s skrbjo, pripravljeni na čuvajstvo v času-in-prostoru mimohoda. In miselna osmislitev tega edinstvenega: resnica biti je lahko le steza, na kateri vendarle lahko mislimo ne vnaprej zamisljivo, se pravi, začnemo s spremeno človekovega odnosa do resnice biti.

Z vprašanjem biti, ki je premagalo vprašanje po bivajočem in s tem vso "metafiziko", se je prižgala bakla in začel se je tek na dolgo progo. Kje je tekač, ki bo prevzel baklo in jo ponesel svojim pred-hodnikom? Tekachi bi morali biti vsi - in čim kasnejši so, tem močnejši - predtekači, ne pa tekači zadaj, ki že izkušeno, ko je doseženo, le "izboljšujejo" in mu

oporekajo. Pred-tekači bi morali biti vselej izvirnejše začetnejši od tistih "pred"- (tj. za njimi) tekočimi, tisti, ki vprašujejo po enem in istem, pa bi morali misliti še preprostejše, bogatejše in brezpogojno edinstveno. To, kar prevzemajo ti, ko primejo za baklo, ne more biti izrečeno kot "nauk" ali "sistem" in podobno, marveč je moranje, ki se odpre le tistim, ki sami, po poreklu iz brezna, spadajo med prisiljene.

Tisto, kar sili, pa je edinole neizračunljivo in neizgotovljivo dogodja, resnice biti. Blažen, kdor lahko pripada neblaženosti njene razklanosti, da bi bil tisti poslušajoči znotraj zmerom začetnega dvogovora samotnih, ki ga označuje, ker je bil po njem zaznamovan v svojem mimohodu, poslednji bog.

Poslednji bog ni nikakršen konec, marveč v samem sebi trepetajoči začetek in s tem najvišji lik odklonitve, kajti začetno se odteguje vsemu trdnemu in biva le v preseganju vsega tistega, kar je kot prihodnje že vpeto vanj ter je odgovorno svoji določujoči sili.

Konec je le tam, kjer se je bivajoče iztrgalo iz resnice biti, zavrnilo vsakršno vprašljivost, se pravi vsakršno razločitev, da bi se v neskončnem času kotilo v neskočnih možnostih tako razpuščenega. Konec je nenehni in-tako-naprej, ki se mu je poslednje kot najzačetnejše začetka že dolgo tega odtegnilo. Konec samega sebe nikoli ne vidi, marveč se ima za dovršitev in je zaradi tega najmanj pripravljen biti pripravljen na to, da bi pričakoval poslednje in ga skusil.

Ker smo izšli iz takšnega stališča glede bivajočega, ki je določen z "metafiziko", bomo le težka in počasi spoznali drug(ačn)o, ki se tudi v "personalnem" ali "masovnem" "doživetju" boga še ne prikaže, marveč se bo prikazal edinole v breznašem "prostoru" biti. Nobeni doslejšnji "kulti" in nobene "cerkve" in nič podobnega ne more postati bistvena priprava na sovpad boga in človeka v resnici biti. Kajti najpoprej mora biti

utemeljena resnica biti same in za to nalogo mora vse ustvarjanje začeti drugače.

Kako malo jih ve za to, da bog čaka na utemeljitev resnice biti in s tem na skok človeka v tu-bit. Namesto tega se zdi, kakor da bi moral človek čakati na boga. In bržkone je prav to najzačetnejša oblika brezboštva in otrpljenje pred nemočjo prestati dogoditev tistega vmesnega tu-prihoda biti, ki šele nudi mesto vstopa bivajočega v resnico ter mu podeljuje predpravico, da pri mimohodu stoji v najoddaljenejši daljavi, predpravico, katere dodelitev se dogaja le kot zgodovina: pri preobrazbi bivajočega v bistveno njegove določnosti in pri osvoboditvi iz zlorabe operativnostnega, ki, vse sprevrtajoč, z uporabo izčrpava bivajoče.

(prevedel Tine Hribar)

Opomba: Gre za prevod VII. poglavja (Der letzte Gott) iz knjige Beitraege zur Philosophie (Vom Ereignis), ki je izšla kot 65. zvezek Heideggrovih zbranih del / Gesamtausgabe, Vittorio Klostermann, Frankfurt am Main 1989 /, v njej pa so objavljeni Heideggrovi rokopisi iz let 1936-1938.